

Trends in Elementary School Teacher Preparation of Thailand Responding to Needs of Employers and Changes in Digital Society

Yotsawee Saifah*

Ph.D. (Curriculum and Instruction), Assistant Professor
Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education
Chulalongkorn University

*Corresponding author: yotsawee.s@chula.ac.th

Received: March 11, 2020/ Revised: September 1, 2020/ Accepted: September 16, 2020

Abstract

Elementary school teachers are ones playing an important role in elementary education, as they closely work with elementary school students. The preparation of elementary school teacher would be a crucial process and needs to be deliberately accomplished. This study aimed to (1) analyze changes in digital society effecting the preparation of elementary school teachers, (2) to analyze differences between the status quo of the preparation and what it should be and (3) to propose policies toward trends in the preparation of this group of teachers. The researcher used interviews of faculty members of nine Teacher Education programs, the related document analyses, the Need-Assessment Inquiry for Elementary School Teachers (NIEST) with 183 elementary school principals and two focus-group meetings with 20 elementary education experts and elementary school principals.

It was found that there were changes in digital society effecting the preparation (i.e., digital-media accessibility, care qualities and relationships within families, altering social norms and role-models, teacher professionalism and unsettled education-policy establishment from the government). In terms of their qualifications, the elementary school teachers should possess necessary knowledge and skills (core knowledge for elementary school teachers, classroom-management skills, technological skills, essential skills for elementary school teachers in the digital society, spirituality as an elementary school teacher and working collaborative skills). There are congruence and incongruence between the status quo of the preparation and what it was supposed to be. The synthesized policies concerning about the trends should cover the preparation of all above mentioned qualifications and should be applied through inputs, processes, and products of the preparation.

Keywords: Teacher Preparation, Elementary Education, Needs of Teachers' Employers, Digital Society

ทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาของประเทศไทยที่ตอบสนอง ความต้องการของผู้ใช้ครูกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

ยศวีร์ สายฟ้า*

Ph.D. (Curriculum and Instruction), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*ผู้ประสานงาน: yotsawee.s@chula.ac.th

วันรับบทความ: 11 มีนาคม 2563/ วันแก้ไขบทความ: 1 กันยายน 2563/ วันตอบรับบทความ: 16 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

ครูประถมศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการประถมศึกษาเพราะเป็นผู้ทำงานกับเด็กประถมศึกษาโดยตรง กระบวนการผลิตครูประถมศึกษาให้มีคุณภาพจึงต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษา 2) วิเคราะห์ความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษา และ 3) นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูจำนวน 9 แห่ง การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง การใช้แบบสอบถามความต้องการใช้ครูสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 183 คน และการจัดประชุมอภิปรายกลุ่มผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาประถมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษาประกอบด้วย การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ คุณภาพการดูแลเลี้ยงดูและสัมพันธภาพภายในครอบครัว บรรทัดฐานของต้นแบบทางสังคม คุณภาพครูประถมศึกษา และนโยบายที่เกี่ยวข้อง สำหรับคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ได้แก่ ความรู้แกนสำหรับครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ความสามารถในการเป็นครูประจำชั้น ความสามารถทางเทคโนโลยี ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล การมีจิตวิญญาณความเป็นครูประถมศึกษา และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยจิตบริการ งานวิจัยนี้ยังพบความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษาใน 3 ประเด็น ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของการผลิตครูประถมศึกษา ซึ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาในพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่างครอบคลุมทั้งสามประเด็นข้างต้น

คำสำคัญ: การผลิตครู, การประถมศึกษา, ความต้องการของผู้ใช้ครู, สังคมยุคดิจิทัล

บทนำ

การประถมศึกษา (Elementary education) คือการศึกษาในช่วง 6 ปีแรกของการศึกษาในระบบโรงเรียนซึ่งครอบคลุมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1–6 และเป็นการศึกษาที่จัดให้สำหรับนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6–12 ปี การประถมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับนี้จึงมีความสำคัญทั้งในแง่ของการพัฒนาบุคคลให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความสมบูรณ์พร้อมและในแง่ของการพัฒนาสังคมประเทศชาติ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human capital) (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) เป้าหมายของการประถมศึกษาจึงเป็นการสร้างรากฐานสำหรับบุคคลให้เติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความสมบูรณ์พร้อม โดยเฉพาะการสร้างรากฐานทางวิชาการให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้คิดคำนวณเป็น ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมให้กับผู้เรียนเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตที่ผาสุกในสังคมต่อไป (Bredakamp, 2011; Copple & Bredekamp, 2014; Takanishi, 2016) การประถมศึกษาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบเป็นองค์รวม (Whole-child development) การจัดการประถมศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยการขับเคลื่อนและดำเนินการโดยบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก บุคลากรที่มีผลต่อคุณภาพการจัดการประถมศึกษามากที่สุดคือครูประถมศึกษา (Primary school teacher)

เมื่อพิจารณาจากการจัดการประถมศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศไทย จะพบว่า มีครูประถมศึกษาอยู่ในระบบโรงเรียนและปฏิบัติหน้าที่กระจายอยู่ตามภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนโรงเรียนรัฐบาลที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงมหาดไทย ปริมาณและความหลากหลายของโรงเรียนประถมศึกษาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าครูประถมศึกษาเป็นที่ต้องการและมีผลต่อการจัดการประถมศึกษาของประเทศ การพัฒนาใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กประถมศึกษาจึงล้วนเป็นผลมาจากการปฏิบัติของครูประถมศึกษาทั้งสิ้น หากครูประถมศึกษาไม่มี

คุณภาพแล้ว โอกาสที่การจัดการประถมศึกษาจะเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพย่อมเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง การพัฒนาคุณภาพครูประถมศึกษาจึงต้องเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (Feiman-Nemser, 2012) และควรเริ่มต้นตั้งแต่การพัฒนาครูศึกษาก่อนประจำการ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของสถาบันผลิตครู (Teacher college)

สำหรับกระบวนการผลิตครูประถมศึกษาโดยสถาบันผลิตครู ก่อนที่ครูประถมศึกษาจะสามารถปฏิบัติการสอนและประจำการในโรงเรียนประถมศึกษาได้นั้น ต้องผ่านกระบวนการผลิตจากสถาบันผลิตครูและสำเร็จการศึกษาบรรลุมাত্রฐานตามที่หน่วยงานภาครัฐกำหนดไว้ สถาบันผลิตครูในปัจจุบันจะถูกกำกับ ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพเพื่อให้ได้รับการรับรองคุณภาพหลักสูตรโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และคุรุสภา หลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูทั่วประเทศจึงอยู่ภายใต้กรอบมาตรฐานคุณภาพวิชาชีพและตัวชี้วัดเดียวกัน เมื่อพิจารณาข้อมูลใน พ.ศ. 2560 สถาบันผลิตครูที่ผลิตครูประถมศึกษาในประเทศไทยและเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีสาขาวิชาศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 23 แห่ง จำแนกเป็น 1) กลุ่มมหาวิทยาลัยรัฐบาลหรืออยู่ในกำกับของรัฐบาล 2) กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ และ 3) กลุ่มมหาวิทยาลัยเอกชน การผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูทุกกลุ่มจะใช้หลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรห้าปี) ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF: HEd) ประกอบด้วยโครงสร้างหลักสูตรตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ที่กำหนดให้หลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตทั้งหมดไม่น้อยกว่า 160 หน่วยกิต ประกอบด้วยหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะด้าน ได้แก่ วิชาชีพครู วิชาเอก และหมวดวิชาเลือกเสรี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554) และผลการเรียนรู้สำคัญสำหรับหลักสูตรผลิตครูสาขาวิชาประถมศึกษา ดังที่แสดงรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1

ผลการเรียนรู้สำคัญสำหรับสาขาวิชาประถมศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2554)

องค์ประกอบ	สาระสำคัญ
1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	สาระสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูระดับประถมศึกษา
2. ด้านความรู้ (โดยสถาบันผลิตครูต้องกำหนดรายวิชาต่างๆ ที่มีจำนวนหน่วยกิตของกลุ่มความรู้ครอบคลุมข้อที่ (3) ถึงข้อที่ (10) ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ให้จัดรายวิชาไม่น้อยกว่ากลุ่มละ 6 หน่วยกิต)	(1) หลักการและแนวคิดทางประถมศึกษา (2) พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กระดับประถมศึกษา (3) ภาษาไทยสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (4) คณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา (5) วิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา (6) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (7) ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (8) สุขศึกษาและพลศึกษาสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (9) ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา (10) การงานอาชีพ คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
3. ด้านทักษะทางปัญญา	การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้องในศาสตร์สาขาประถมศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ แก้ปัญหาการพัฒนาผู้เรียน และการวิจัยต่อยอดองค์ความรู้ มีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติงานอย่างมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการระดับประถมศึกษา
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	มีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้เรียนระดับประถมศึกษา เอาใจใส่ในการรับฟัง และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีความรับผิดชอบ
5. ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	มีความไวในการวิเคราะห์สรุปความคิดรวบยอดข้อมูลข่าวสารจากผู้เรียนระดับประถมศึกษา สามารถสื่อสาร มีดุลยพินิจในการเลือกใช้และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างเหมาะสม
6. ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้	มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาที่มีรูปแบบหลากหลาย ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal) รูปแบบกึ่งทางการ (Non-formal) และรูปแบบไม่เป็นทางการ (Informal) อย่างสร้างสรรค์ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาที่หลากหลาย ทั้งที่มีความสามารถพิเศษ ที่มีความสามารถปานกลาง และที่มีความต้องการพิเศษอย่างมีนวัตกรรม มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ในวิชาเอกประถมศึกษาอย่างบูรณาการ

อย่างไรก็ตาม การทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่าขณะนี้ยังไม่มีข้อค้นพบทางการวิจัยที่อธิบายสภาพที่เป็นอยู่ของการผลิตครูประถมศึกษาในสถาบันผลิตครูกลุ่มนี้ที่ชัดเจนและสามารถนำไปอ้างอิงได้ โดยเฉพาะจุดเน้นของหลักสูตรผลิตครู

ประถมศึกษา การจัดการเรียนการสอน รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คุณสมบัติผู้เข้าศึกษาในหลักสูตร และบัณฑิตที่ถูกบ่อนเข้าสู่ตลาดวิชาชีพ ในทำนองเดียวกัน การศึกษาสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูที่เปิดสอน

สาขาวิชาประถมศึกษา นับเป็นอีกตัวแปรที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพครูประถมศึกษาของประเทศไทย ดังที่ Morrison (2008) ได้กล่าวว่า การสอนเด็กประถมศึกษาทุกวันนี้ต่างจากสมัยก่อน เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคมทำให้ครูประถมศึกษาต้องปรับตัว เด็กประถมศึกษาในปัจจุบันส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่ม Generation Z และ Alpha ขณะที่ครูประถมศึกษาอยู่ในกลุ่ม Generation Y หรือก่อนหน้า ความคิดอ่าน รูปแบบการใช้ชีวิต และพฤติกรรมการเรียนรู้ของคนสองกลุ่มนี้ย่อมแตกต่างกัน การผลิตครูประถมศึกษาในปัจจุบันจึงไม่อาจใช้รูปแบบเดิมได้ เช่นเดียวกับกับสังคมไทยปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศแล้วก้าวสู่สังคมยุคดิจิทัล (Digital society) อย่างรวดเร็ว องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Children's Emergency Fund: UNICEF) อธิบายว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ปรากฏในสังคม มีผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตและลักษณะการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เนื่องจากการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลได้เป็นช่องทางการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนกลุ่มนี้ เด็กในยุคสังคมดิจิทัลสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล หรือการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นผ่านช่องทางออนไลน์ (UNICEF, 2017) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคดิจิทัลนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Connectivism ที่อธิบายถึงรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือเทคโนโลยีดิจิทัลได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกันและแลกเปลี่ยนมุมมองความคิดเห็นเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ การแก้ปัญหา หรือแม้แต่ทำความเข้าใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น การเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) หรือระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ (Information databases) (Siemens, 2005) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ปรากฏในปัจจุบันจึงมีบทบาทกับการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ครูประถมศึกษาจึงต้องทำความเข้าใจและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคดิจิทัล โดยเฉพาะ

อย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีดิจิทัลกับโอกาสทางการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาให้เกิดขึ้นมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การผลิตครูประถมศึกษาถือเป็นวาระสำคัญที่มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการประถมศึกษา งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัลเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การศึกษาตัวแปรข้างต้นให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและลึกซึ้ง อาจจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ งานวิจัยนี้จึงเป็นการศึกษานำร่องเพื่อพัฒนาแนวทางและเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพสำหรับการศึกษาตัวแปรดังกล่าวที่ครอบคลุมในระดับประเทศต่อไป งานวิจัยนี้จึงกำหนดการศึกษาเฉพาะพื้นที่ครอบคลุมเครือข่ายการวิจัยกลุ่มภาคกลางตอนล่างของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เท่านั้น

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษาในเขตพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่าง
2. วิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษาและความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษาในเขตพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่าง
3. สังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาในเขตพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่าง

กรอบแนวคิดการวิจัย

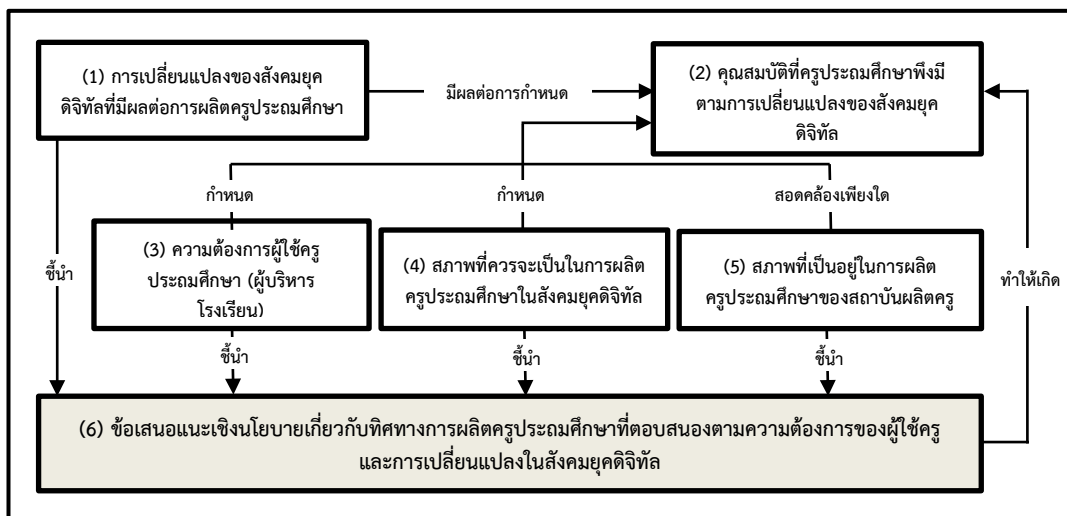
งานวิจัยนี้มีตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษา 2) คุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล 3) ความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษา 4) สภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล 5) สภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิต

ครูในปัจจุบัน และ 6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาที่ตอบสนองตามความต้องการของผู้ใช้ครูและการเปลี่ยนแปลง

ในสังคมยุคดิจิทัล ซึ่งตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์

1. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคดิจิทัล หมายถึง สภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่เป็นประเด็นสังคมอันมีผลต่อคุณสมบัติของครูประถมศึกษาและการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครู

2. ความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษา หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล

3. สภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล หมายถึง การปฏิบัติที่เป็นอยู่จริงในสถาบันผลิตครูที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรห้าปี) วิชาเอกประถมศึกษา

4. สภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล หมายถึง แนวทางการจัดการหรือพัฒนานิสิตนักศึกษาครูวิชาเอกประถมศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครูและการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล

5. ทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล หมายถึง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการผลิตครูประถมศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงสำรวจที่เก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายรูปแบบ โดยวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการประชุมอภิปรายกลุ่ม เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษาและคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สองใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ร่วมกับการใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาด้วยการสัมภาษณ์ และสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัย

ข้อสุดท้ายใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ การประชุมอภิปรายกลุ่มเพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล

แหล่งข้อมูล ประชากร และตัวอย่างวิจัย

แหล่งข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อแรกประกอบด้วยบทความวิจัย บทความวิชาการ ตำรา และหนังสือ รวมถึงการจัดประชุมอภิปรายกลุ่ม (Focus group) ครั้งที่ 1 เพื่อตรวจสอบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษาและคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล โดยมีผู้ให้ข้อมูลเข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 20 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาประถมศึกษา จำนวน 5 คน 2) กลุ่มผู้ใช้ครูประถมศึกษาในระดับกำหนดนโยบาย จำนวน 5 คน และ 3) กลุ่มผู้ใช้ครูประถมศึกษาในระดับปฏิบัติการ จำนวน 10 คน

สำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่สอง แหล่งข้อมูลในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูคืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรของสถาบันผลิตครูที่เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี (หลักสูตรห้าปี) วิชาเอกประถมศึกษา ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดราชบุรี และจังหวัดนครปฐม รวม 9 คน

นอกจากนี้ ยังมีแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ เอกสารหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรสำหรับนิสิตนักศึกษาของแต่ละสถาบัน สำหรับการศึกษาสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล โดยใช้การสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรคือผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่าง จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างวิจัยคือผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 243 คน ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 2 ซึ่งเมื่อดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 183 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 75.3 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

เมื่อผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการผลิตครูประถมศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครูและการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลแล้ว ผู้วิจัยจัดการประชุมอภิปรายกลุ่ม ครั้งที่ 2 โดยเชิญผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มเดิมทั้ง 20 คนเพื่อแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษา ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อสุดท้าย

ตาราง 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

จำนวนตัวอย่าง: ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เครือข่ายภาคกลางตอนล่าง (คน)																														
จังหวัด	กรุงเทพฯ						สมุทรสาคร						สมุทรสงคราม						เพชรบุรี						ประจวบคีรีขันธ์					
	พื้นที่ทั้งหมด						ในเมือง			นอกเมือง			ในเมือง			นอกเมือง			ในเมือง			นอกเมือง								
ขนาด*	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L	S	M	L			
สพฐ.	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9			
สช.	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9			
ท้องถิ่น**	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9			
รวม	243 คน																													

หมายเหตุ *ขนาด S หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก / M หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง / L หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่

**ท้องถิ่น หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ และผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา (สนศ.) กรุงเทพมหานคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยในงานวิจัยนี้ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วยประเด็นคำถามสำคัญ ได้แก่ จำนวนนักศึกษาคูวิชาเอกประถมศึกษาที่ถูกผลิตจากสถาบันผลิตครู จุดเน้นของการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครู และกระบวนการในการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครู และ 2) แบบสอบถามความต้องการใช้ครูประถมศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 5 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลครูประถมศึกษาในโรงเรียน ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ลำดับความสำคัญของคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล และความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ข้อคำถามมีทั้งแบบปลายเปิด แบบเลือกตอบ และแบบ Likert Scale 4 ระดับ เมื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา รายข้อ (Item content validity) ของแบบสอบถามฉบับนี้โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ ในแบบสอบถามมีค่า IOC ≥ 0.67 ในทุกข้อคำถาม

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ร่วมกับการใช้ระบบรหัส (Coding system) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential statistics) ได้แก่ t-test และ ANOVA และสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์การจัดลำดับความต้องการจำเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของครูประถมศึกษา โดยใช้สูตร $PNI_{modified}$ (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช, 2542)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอธิบายได้ 4 ตอน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษา ความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษา ความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษา และ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อการผลิตครูประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงสื่อและสื่อสังคมออนไลน์ 2) คุณภาพการดูแลเลี้ยงดูบุตรหลานและสัมพันธภาพภายในครอบครัว 3) บรรทัดฐานของต้นแบบทางสังคม 4) คุณภาพครูประถมศึกษา และ 5) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับครูประถมศึกษา ดังที่แสดงรายละเอียดในภาพประกอบ 2 ซึ่งเชื่อมโยงสู่คุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้แกนสำหรับครูประถมศึกษาในยุคดิจิทัล ความสามารถในการเป็นครูประจำชั้น ความสามารถทางเทคโนโลยี ทักษะที่จำเป็นสำหรับครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล การมีจิตวิญญาณความเป็นครู และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นด้วยจิตบริการ

ความต้องการของผู้ใช้ครูประถมศึกษา

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติพื้นฐานในด้านความรู้ตามสภาพปัจจุบันต่ำกว่าสภาพที่คาดหวังทุกด้าน เมื่อจำแนกตามสังกัด ดังแสดงในตาราง 3 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านความรู้ตามสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ($M = 3.08, S.D. = 0.42$) และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านความรู้ตามสภาพที่คาดหวังสูงที่สุด ($M = 3.86, S.D. = 0.29$) สำหรับในด้านทักษะกระบวนการ โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านทักษะกระบวนการตามสภาพปัจจุบันสูงที่สุด ($M = 3.11, S.D. = 0.43$) และโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านทักษะกระบวนการตามสภาพที่คาดหวังในด้านความรู้

สูงที่สุด ($M = 3.88, S.D. = 0.24$) และสำหรับด้าน
เจตคติ โรงเรียนสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติด้าน
ทักษะเจตคติความเป็นครูตามสภาพปัจจุบันสูงที่สุด

($M = 3.64, S.D. = 0.45$) และยังมีค่าเฉลี่ยความ
คิดเห็นเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านทักษะเจตคติความ
เป็นครูตามสภาพที่คาดหวังในคุณสมบัติด้านความรู้
สูงที่สุด ($M = 3.98, S.D. = 0.14$) อีกด้วย

ภาพประกอบ 2

การเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลที่มีผลต่อคุณสมบัติครูประถมศึกษา

ตาราง 3

ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษา

สังกัด	โรงเรียนสังกัด สพฐ.				โรงเรียนสังกัด อปท.				โรงเรียนสังกัด สข.			
	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่คาดหวัง		สภาพปัจจุบัน		สภาพที่คาดหวัง		สภาพปัจจุบัน		สภาพที่คาดหวัง	
	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.	M	S.D.
ด้านความรู้	3.00	0.49	3.89	0.19	3.08	0.42	3.84	0.26	3.04	0.50	3.86	0.29
ด้านทักษะกระบวนการ	2.94	0.56	3.88	0.24	3.11	0.43	3.86	0.26	2.93	0.54	3.85	0.33
ด้านเจตคติความเป็นครู	3.40	0.62	3.95	0.20	3.64	0.45	3.98	0.14	3.27	0.74	3.94	0.21

เมื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านทักษะกระบวนการเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือด้านความรู้ และเจตคติต่อความเป็นครู สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ขณะที่ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นว่าคุณสมบัติด้านความรู้เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะกระบวนการ และเจตคติต่อความเป็นครู ดังรายละเอียดที่แสดงในตาราง 4

ตาราง 4

ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล

สังกัด	โรงเรียนสังกัด สพฐ.		โรงเรียนสังกัด อปท.		โรงเรียนสังกัด สข.	
	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น	PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
ด้านความรู้	0.30	2	0.25	1	0.27	2
ด้านทักษะกระบวนการ	0.32	1	0.24	2	0.31	1
ด้านเจตคติความเป็นครู	0.16	3	0.09	3	0.20	3

ความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษา พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษามีส่วนที่สอดคล้องและไม่สอดคล้อง

กับสภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษา โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังกล่าวออกเป็น 3 หัวเรื่อง ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าของการผลิตครูประถมศึกษา กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา และผลผลิตของการผลิตครูประถมศึกษา ดังตาราง 5

ตาราง 5

ความแตกต่างของสภาพที่ควรจะเป็นและสภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษา

สภาพที่เป็นอยู่ในการผลิตครูประถมศึกษา	สภาพที่ควรจะเป็นในการผลิตครูประถมศึกษา
ปัจจัยนำเข้าของการผลิตครูประถมศึกษา	
<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา: สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย มีผลการเรียนระดับปานกลางขึ้นไป และไม่จำกัดภูมิสำเนาของผู้สมัคร 2. วิธีการคัดเลือก: การรับผ่านโครงการพิเศษ การรับตรง โดยสถาบันผลิตครูดำเนินการเอง และการรับผ่านระบบกลาง โดยการรับแต่ละรูปแบบจะมีทั้งการสอบข้อเขียน และการสอบสัมภาษณ์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณสมบัติผู้เข้าศึกษา: สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยม ศึกษาตอนปลาย มีผลการเรียนระดับดีขึ้นไป มีความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติความเป็นครูประถมศึกษา และจำกัดเฉพาะผู้ที่มีภูมิสำเนาใกล้เคียง 2. วิธีการคัดเลือก: กำหนดรูปแบบการรับตรงโดยสถาบันผลิตครูดำเนินการเอง และมีวิธีการคัดเลือกที่หลากหลาย ทั้งการสอบข้อเขียน การสอบสัมภาษณ์ การทำกิจกรรมกลุ่ม หรือการพิจารณาจาก Portfolio
กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา	
<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักสูตร: โครงสร้างและเนื้อหาสำคัญเป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิและมาตรฐานวิชาชีพครูสภา รวมถึงสะท้อนจุดเน้นของสถาบันผลิตครูอยู่บ้างปรากฏในบางรายวิชา 2. วิธีการสอน: หลักสูตรประกอบด้วยรายวิชาภาค ทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ส่วนมากจะแยกการเรียนรู้ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติออกจากกัน มิได้อยู่ในรายวิชาเดียวกัน 3. การจัดกลุ่มวิชาเอก: มีทั้งกลุ่มที่มีการแบ่งวิชาเอกย่อยเป็นวิชาและกลุ่มที่ไม่มีการแบ่งวิชาเอกย่อย 4. การส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: มีการดำเนินการในสถาบันผลิตครูบางแห่ง แต่การดำเนินการยังไม่ได้เป็นรูปธรรมมากนัก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. หลักสูตร: โครงสร้างและเนื้อหาสำคัญเป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และตามกรอบคุณสมบัตินักครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ความต้องการของสถาบันผลิตครูและชุมชนท้องถิ่น 2. วิธีการสอน: หลักสูตรประกอบด้วยรายวิชาภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยทุกรายวิชาจะบูรณาการภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติเข้าไว้ด้วยกัน ต่อเนื่องในทุกรายวิชาและทุกชั้นปี 3. การจัดกลุ่มวิชาเอก: กำหนดให้เลือกวิชาเอกย่อย 1 วิชา เช่น วิชาเอกภาษาไทย วิชาเอกคณิตศาสตร์ 4. การส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล: การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือ (tools) ในการผลิตครูประถมศึกษา หรือเข้ามาใช้ในชั้นเรียน
ผลผลิตของการผลิตครูประถมศึกษา	
กระบวนการตรวจสอบคุณภาพผลผลิต: ไม่มีกระบวนการทดสอบนิสิตนักศึกษาครูก่อนสำเร็จการศึกษา	กระบวนการตรวจสอบคุณภาพผลผลิต: การทดสอบความสามารถที่จำเป็นสำหรับครูศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางในการผลิตครูประถมศึกษา

ผลการสังเคราะห์ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับทิศทางการผลิตครูประถมศึกษา ประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ส่วน ดังที่นำเสนอในภาพประกอบ 3 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้าการผลิตครูประถมศึกษา นอกเหนือจากการกำหนดคุณสมบัติ เรื่องวุฒิการศึกษาแล้ว สถาบันผลิตครูควรกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้สมัครที่มีผลต่อการทำงานครูประถม

ศึกษา อาทิ เจตคติที่ดีต่องานครูประถมศึกษา พฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการมีภูมิสำเนาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ ควรใช้วิธีการรับสมัครโดยตรงที่สถาบันผลิตครูดำเนินการเองในการคัดเลือกผู้สมัคร เนื่องจากจะทำให้ได้ผู้สมัครที่มีความพร้อมและมุ่งมั่นที่จะเป็นครูประถมศึกษา โดยสอบข้อเขียน สอบสัมภาษณ์ และทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อประเมินความรู้ความสามารถ ทักษะกระบวนการทำงาน และเจตคติความเป็นครูประถมศึกษา

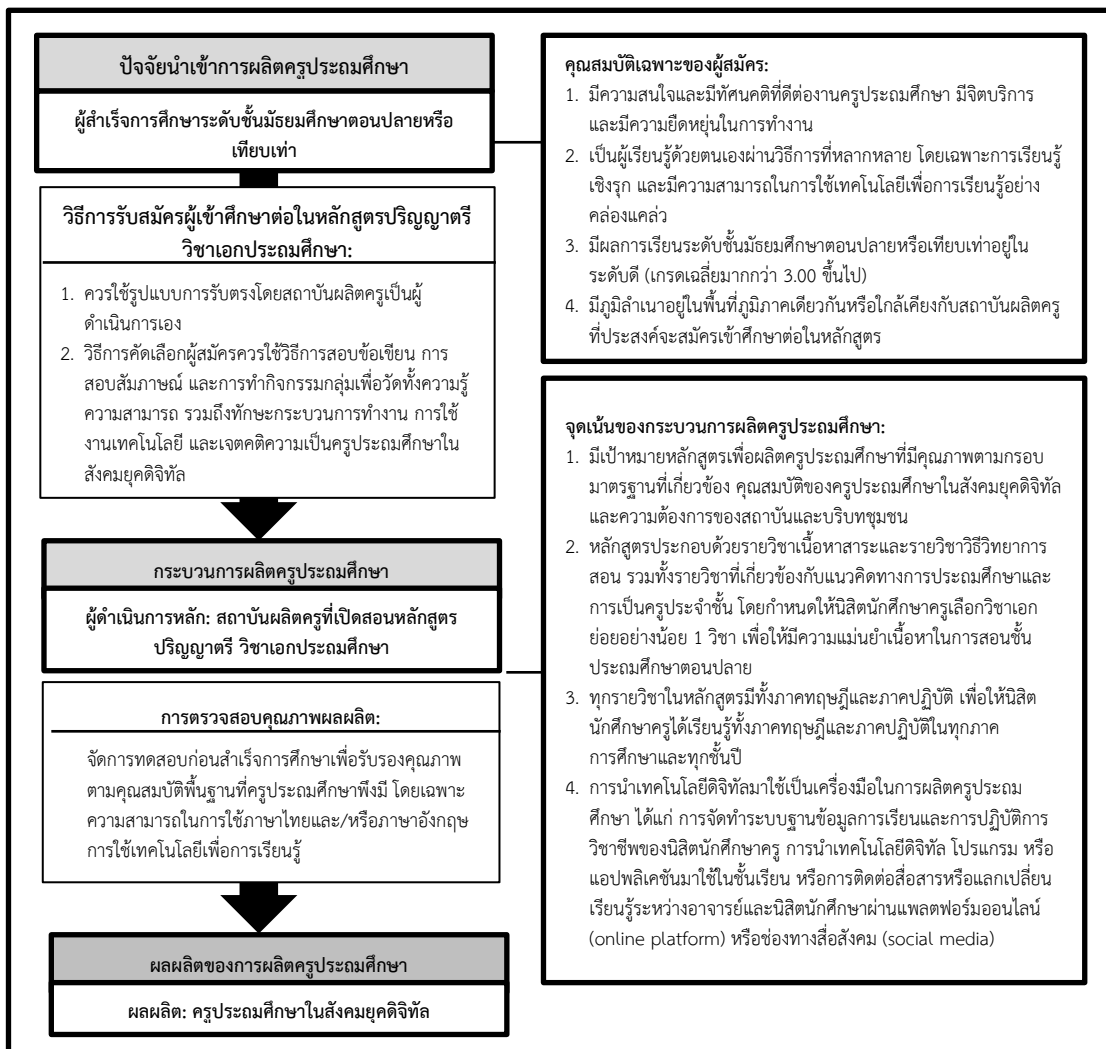
2. กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา สถาบันผลิตครูควรพัฒนาหลักสูตรผลิตครูที่สอดคล้องตามกรอบมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัตินี้ของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล และจุดเน้นของสถาบันหรือชุมชน เพื่อให้ได้ครูประถมศึกษาที่พร้อมทำงานในภูมิภาคได้จริง โครงสร้างหลักสูตรควรมีรายวิชาเนื้อหาและรายวิชาวิธีวิทยาการสอน ผสมผสานทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และอยู่บนฐานของแนวคิดทางการประถมศึกษา รายวิชาต้องมุ่งเสริมสร้างทักษะการเป็นครูประจำชั้น และเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาครูเลือกวิชาเอกอย่างน้อย 1 วิชาเพื่อเรียนเนื้อหาอย่างเข้มข้น สำหรับการสอน

ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งฝึกหัดทักษะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในชั้นเรียนจนเกิดความคล่องแคล่วชำนาญ

3. ผลผลิตของการผลิตครูประถมศึกษา สถาบันผลิตครูควรจัดให้มีการทดสอบนิสิตนักศึกษาครูก่อนสำเร็จการศึกษาเพื่อรับรองคุณภาพ โดยทดสอบความรู้ความสามารถและทักษะกระบวนการที่จำเป็น เช่น ความสามารถในการใช้ภาษาไทยและ/หรือภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น

ภาพประกอบ 3

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทิศทางการผลิตครูประถมศึกษา

อภิปรายผล

ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาสู่ประเด็นอภิปรายได้อย่างหลากหลาย ประเด็นแรก สถาบันผลิตครูมีความเป็นเอกภาพในการผลิตครูประถมศึกษาแต่ขาดความหลากหลายในทางปฏิบัติ ผลการวิจัยระบุว่าหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูทั้ง 9 แห่งมีโครงสร้างหลักสูตรเหมือนกันตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับชาติ แม้ว่าสถาบันผลิตครูจะตั้งอยู่ในพื้นที่หรือมีจุดเน้นในการผลิตครูประถมศึกษาที่แตกต่างกันก็ตาม หลักสูตรผลิตครูของสถาบันผลิตครูยังไม่สะท้อนการผลิตครูตามจุดเน้นและความต้องการของสถาบันสังคม และชุมชนได้ดังที่ควรจะเป็น สะท้อนให้เห็นว่าการขาดอิสระภาพทางวิชาการอย่างเห็นได้ชัด ประเด็นที่สอง การผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูตอบสนองความเป็นไปในสังคมยุคก่อนดิจิทัลมากกว่าการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล ผลการวิจัยชี้ว่าการผลิตครูประถมศึกษายังไม่ได้เตรียมการครูประถมศึกษาให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างความสามารถการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทฤษฎี Connectivism ที่อธิบายว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียน ประเด็นนี้ตอกย้ำให้เห็นว่าการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูที่ยังไม่สามารถตอบสนองกับส่งเสริมความสามารถดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ และจำเป็นต้องเร่งพัฒนาความสามารถด้านดังกล่าวโดยเร่งด่วน ประเด็นที่สาม การผลิตครูประถมศึกษาควรเน้นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษาและยึดแนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ (Area-based network) ในการผลิตครูประถมศึกษา เนื่องจากการผลิตครูประถมศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้นในสถานศึกษาเพื่อให้นักศึกษาครูเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ ดังที่ ภาวิณี ไสยาพะเพ็ชร (2558) ได้อธิบายการจัดการครูศึกษาของประเทศฟินแลนด์ที่มีกระบวนการที่เข้มข้นผสมผสานระหว่างความรู้และการฝึกปฏิบัติควบคู่กันไป ทำให้นักศึกษาครูถูกหล่อหลอมความรู้ความสามารถ

จนเป็นครูมืออาชีพได้อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบว่าการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูทั้ง 9 แห่ง ยังไม่ผสมผสานความรู้ทางทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติได้มากนัก ประเด็นที่สี่ การผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูต้องควบคุมคุณภาพตั้งแต่ปัจจัยนำเข้าการผลิตครูประถมศึกษา กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา ไปจนถึงการตรวจสอบคุณภาพของการผลิตครูประถมศึกษาด้วยการทดสอบก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งแนวคิดการทดสอบก่อนสำเร็จการศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากผลการวิจัยหลายชิ้นว่าเป็นการรับประกันคุณภาพของนิสิตนักศึกษาครูในการเป็นครูประถมศึกษาที่มีคุณภาพได้ (Barber, 2007; Mattavarat, Viseshsiri & Siribanpitak, 2017) ประเด็นสุดท้าย การผลิตครูประถมศึกษาควรมุ่งผลิตครูที่ปฏิบัติการในชั้นเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่าทิศทางการผลิตครูประถมศึกษายังคงยึดอยู่กับกรอบการผลิตครูประถมศึกษาแบบเดิม ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูประถมศึกษาที่ไม่ได้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลมากนัก การให้ความสำคัญกับการผลิตครูประถมศึกษาที่เกี่ยวข้องชาญชำนาญการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาในชั้นเรียนยังปรากฏน้อยมากในการผลิตครูประถมศึกษาของสถาบันผลิตครูทั้ง 9 แห่ง ทั้ง ๆ ที่บทบาทของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัลนั้นควรทำหน้าที่ได้หลากหลาย ทั้งผู้ส่งสาร (Informer) ผู้สาธิต (Demonstrator) ผู้ตั้งคำถาม (Questioner) ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และนักเทคโนโลยีการศึกษา (Educational technician) ที่เชื่อมโยงเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาในทุกมิติ (Cremin & Arthur, 2014; Hayes, 2008; Levin, 2013; Loveless, 1995)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่

กำกับดูแลการผลิตครูประถมศึกษา ควรทบทวนกรอบมาตรฐานคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับวิชาเอก

ประถมศึกษาให้มีสาระสำคัญที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ไม่มุ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มากจนเกินไป และควรกำหนดโครงสร้างแบบกว้าง เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นกับสถาบันผลิตครูในการออกแบบหรือพัฒนาหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาที่ตอบสนองจุดเน้นและความต้องการของสถาบันผลิตครู บริบทสังคม และชุมชน โดยรอบได้อย่างแท้จริง

1.2 สถาบันผลิตครูควรพัฒนาหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ครูและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมยุคดิจิทัล การผลิตครูประถมศึกษาควรเน้นการพัฒนาความรู้ความสามารถตามคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัล ความสามารถในการทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้นที่สามารถจัดการชั้นเรียนแบบ Self-contained Classroom

1.3 สถาบันผลิตครูควรจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติควบคู่กันไปในทุกชั้นปี เพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาคูได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผสมผสานทั้งความรู้ ทฤษฎี และการฝึกปฏิบัติ ตลอดจนควรประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สังคมชุมชนโดยรอบ เพื่อร่วมกันผลิตครูประถมศึกษาภายใต้แนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ รวมถึงให้ความสำคัญในการผลิตครูประถมศึกษาที่มีภูมิปัญญาใกล้เคียงในลักษณะของการสร้างคนในพื้นที่ให้กลับไปเป็นครูประถมศึกษาในพื้นที่ และพัฒนาทักษะการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือการเรียนรู้

1.4 สถาบันผลิตครูควรให้ความสำคัญกับการผลิตครูประถมศึกษา ตั้งแต่การควบคุม

คุณภาพของปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา และผลผลิตอย่างเข้มข้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาที่ตอบสนองตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตและการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัลในระดับประเทศ

2.2 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรผลิตครูประถมศึกษาที่ในรูปแบบหลักสูตรฐานสมรรถนะตามคุณสมบัติของครูประถมศึกษาในสังคมยุคดิจิทัลในสถาบันผลิตครู

2.3 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตครูประถมศึกษาที่อยู่ภายใต้แนวคิดเครือข่ายเชิงพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสถาบันผลิตครู สถานศึกษา และชุมชนโดยรอบ

2.4 ควรศึกษาวิจัยประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการผลิตครูประถมศึกษาภายใต้การควบคุมคุณภาพตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า การผลิตครูประถมศึกษา กระบวนการผลิตครูประถมศึกษา ตลอดจนการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตหรือนิสิตนักศึกษาคูก่อนสำเร็จการศึกษา และเข้าสู่วิชาชีพครู

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องทิศทางการผลิตครูประถมศึกษาของประเทศไทยที่ตอบสนองตามความต้องการของผู้ใช้ครูกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2559

เอกสารอ้างอิง

ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). ประเด็นท้าทายในการจัดการประถมศึกษา: จุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา.

วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 42(3), 126-142.

ภาวิณี ไสธายะเพ็ชร. (2558). ครูศึกษาในประเทศฟินแลนด์. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 43(4), 174-185.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2542). *การสังเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาด้วยการวิเคราะห์ห่อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- Barber (2007). Even while they teach, newly qualified teachers learn. *British Journal of Special Education*, 34(1), 33-39.
- Bredenkamp, S. (2011). *Effective practices in early childhood education: building a foundation*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Copple, C., & Bredenkamp, S. (2014). *Developmentally appropriate practice: focus on children in first, second, and third grades*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Cremin, T. & Arthur, J. (2014). *Learning to teach in the primary school*. (3rd Edition). New York, NY: Routledge.
- Feiman-Nemser, S. (2012). *Teacher as learners*. Cambridge, MA: Harvard Education Press.
- Hayes, D. (2008). *Foundations of primary teaching*. (4th Edition). New York, NY: Routledge.
- Levin, D. E. (2013). *Beyond remote-controlled childhood: teaching young children in the media age*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Loveless, A. (1995). *The role of I.T. practical issues for the primary teacher*. New York, NY: Cassell Wellington House.
- Mattavarat, S., Viseshsiri, P., & Siribanpitak, P. (2017). Proposed policy for preparation of high-quality primary school teachers in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2017), 105–110. doi: <https://doi.org/10.1016/j.kjss.2016.04.005>
- Morrison, G. S. (2008). *Fundamentals of early childhood education*. Upper Saddle, NJ: Pearson Education Inc.
- Siemens, G. (2005). Connectivism: A learning theory for the digital age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1).1-9.
- Takanishi, R. (2016). *First things first! creating the new American primary school*. New York, NY: Teachers College Press.
- UNICEF. (2017). *The state of the world's children: children in a digital world*. UNICEF.